

Folkhälsopolitikens målområde 5: Boende och närmiljö

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Folkhälsopolitiken har åtta målområden. Målområde 5 handlar om boende och närmiljö.

Tillgång till ett bra boende och en god närmiljö är viktiga förutsättningar för en god och jämlik hälsa. Storlek och kvalitet på bostaden, samt sociala och fysiska faktorer i närmiljön är faktorer som har betydelse.

Målområde 5 innehåller följande fokusområden:

- Tillgång till en fullgod och ekonomiskt överkomlig bostad
- Bostadsområden som är socialt hållbara
- Sunda boendemiljöer på jämlika villkor

Tillgång till en fullgod och ekonomiskt överkomlig bostad

Att ha tillgång till en bostad av god kvalitet till en överkomlig kostnad är en viktig förutsättning för en god och jämlik hälsa (1, 2). Det handlar både om ekonomiska möjligheter hos den enskilda individen och om faktisk tillgång till bostäder. Kommunerna ska skapa förutsättningar för att alla invånare ska ha tillgång till ett bra boende, men merparten av landets kommuner rapporterar att de har ett underskott på bostäder (3). Bostadsbristen drabbar redan utsatta grupper med sämre ekonomiska förutsättningar, exempelvis unga, nyanlända, personer med funktionsnedsättning och äldre (3).

Trångboddhet är vanligare bland hushåll med låg inkomst jämfört med hushåll med hög inkomst. Det är framför allt barnfamiljer som är trångbodda (1). Många studier visar att det finns ett samband mellan trångboddhet och ohälsa, men det är svårt att skilja effekten av trångboddhet från effekten av socioekonomiska faktorer och aspekter som rör bostadens kvalitet (4). Hemlöshet kan ses som den yttersta konsekvensen av bostadsbrist

och hemlöshet ökar risken för både fysisk och psykisk ohälsa samt dödlighet (5).

Bostadsområden som är socialt hållbara

Socialt hållbara bostadsområden handlar bland annat om tillgång till offentliga platser med miljöer som bidrar till delaktighet och trygghet. Tillgång till samhällsservice är också viktigt för att hålla ihop ett samhälle och för att skapa jämlika förutsättningar för en god hälsa.

Offentliga platser behöver planeras och underhållas så att de blir tillgängliga för alla. I områden med trygga miljöer blir det lättare att nyttja de utomhusmiljöer som främjar hälsa. Det handlar om allt från att kunna gå eller cykla till och från skola och arbete, till att vistas på lek- och idrottsplatser, i naturen och liknande. Detta är särskilt viktigt i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar. Upplevd trygghet kan avspeglas i hur vanligt det är att avstå från att gå ut ensam på grund av rädsla, vilket är vanligare bland kvinnor än bland män (6).

Sunda boendemiljöer på jämlika villkor

I den byggda miljön är det främst luftföroreningar och buller från trafik som bidrar till sjuklighet och förtida död (7–9). Exponering för luftburna partiklar och avgaser innebär ökad risk för att få besvär, insjukna och dö i förtid av sjukdomar i hjärta, kärl och luftvägar. Luftföroreningar orsakar och förvärrar även sjukdomar i luftvägarna hos barn (10, 11). Långvarig exponering för störande trafikbuller i, eller i närheten av, bostaden påverkar hälsan och välbefinnandet både på kort och på lång sikt (8–10). Den mest betydande effekten av buller är störd sömn som bland annat kan medföra ökad risk för ischemisk hjärtsjukdom (8).

Grönska och natur är viktiga resurser för hälsa som gynnar fysisk aktivitet, lek och friluftsliv. Tillgänglighet till bostadsnära natur kan ha särskilt stor betydelse för socioekonomiskt svagare grupper (7, 12).

Uppföljning målområde 5

För målområde 5 är kärnindikatorerna:

- Kommuners underskott på bostäder till vissa grupper i utsatta situationer
- Trångboddhet
- Avstått från att gå ut ensam på grund av rädsla
- Störd av trafikbuller (sömnstörd)

Folkhälsomyndigheten har även tagit fram en större uppsättning indikatorer för att spegla samtliga fokusområden. Mer information om indikatorer och uppföljning av målområdena finns på Folkhälsomyndighetens webbplats.

Målområde 5 och Agenda 2030

Målområdet Boende och närmiljö har en bred ansats med många kopplingar till Agenda 2030 och en hållbar miljö för alla med fokus på att motverka bland annat miljöhälsoproblem och klimatförändringar. Ett exempel som ligger nära fokusområdena i folkhälsopolitikens målområde 5 är det globala målet 11, hållbara städer och samhällen. Här ingår bland annat delmål om säkra bostäder till överkomlig kostnad, inkluderande och hållbar urbanisering och att skapa säkra och inkluderande grönområden för alla. Ett annat exempel är det globala målet 3 om god hälsa och välbefinnande och ett delmål där det ingår att väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark. Därutöver finns en rad mål och delmål i Agenda 2030 som på olika sätt berör boende och närmiljö, bland andra att minska stadernas negativa miljöpåverkan genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet.

Myndigheter inom målområdet

Många myndigheter har ansvar för frågor som är av betydelse för målområdet Boende och närmiljö. Följande myndigheters arbete kan ha särskild betydelse för att stärka förutsättningarna för att åstadkomma en god boende- och närmiljö, och i förlängningen därmed även en god och jämlik hälsa: Boverket, Brottsförebyggande rådet, Delegationen mot segregation, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Kriminalvården, Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Trafikverket och Transportstyrelsen. Även vissa tvärsektorieella myndigheters arbete kan ha betydelse för målområdet.

Referenser

1. Kommissionen för jämlik hälsa. Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa: förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa. SOU 2017:47.
2. Shaw M. Housing and public health. *Annu Rev Public Health*. 2004;25:397–418.
3. Boverket. Bostadsmarknadsenkäten 2022 [Internet]. Karlskrona: Bo-verket; 2022.
4. Boverket. Trångboddheten i storstadsregionerna. Karlskrona: Boverket; 2016. Rapport 2016:28.
5. Nielsen SF, Hjorthøj CR, Erlangsen A, Nordentoft M. Psychiatric disorders and mortality among people in homeless shelters in Denmark: a nationwide register-based cohort study. *Lancet*. 2011;377(9784):2205–14.
6. Folkhälsomyndigheten. Folkhälsans utveckling: årsrapport 2022. Solna: Folkhälsomyndigheten; 2022.
7. European Environment Agency. Healthy environment, healthy lives: how the environment influences health and well-being in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union; 2020.
8. Folkhälsomyndigheten. Hälsoeffekter av buller och höga ljudnivåer. Solna: Folkhälsomyndigheten; 2019.
9. Folkhälsomyndigheten och Karolinska Institutet. Miljöhälso-rapport 2017. Solna: Folkhälsomyndigheten; 2017.
10. Folkhälsomyndigheten. Miljöhälso-rapport 2021: barns miljörelaterade hälsa. Solna: Folkhälsomyndigheten; 2021.
11. World Health Organization. Air pollution and child health: prescribing clean air. Geneva: WHO/CED/PHE/18.01; 2018.
12. Vetenskapliga Rådet för Hållbar Utveckling (VRHU). Människors hälsa i växande städer. Stockholm: VRHU; 2018.